

Julebukken.

Den halmbuk, som vi i dag kender som julebuk stammer fra Sverige. Den blev i begyndelsen af 1900-tallet populær i de svenske hjem, hvor den ofte blev stillet i nærheden af juletræet, og rundt om i flere byer i Sverige placerede man en meterhøj halmbuk på torvet. I 1945 satte man den første store halmbuk på Medborgerpladsen i Stockholm. I 1960'erne begyndte man også at lave små halmbukke til at hænge på juletræet. En populær leg, var at stille en julebuk i halm eller træ i smug hos naboerne.

Man regner med at den svenske julebuk kom til Danmark efter 2. verdenskrig, hvor danske flygtninge tog dem med hjem fra Sverige.

Julebuk i Sverige og Norge

Helt op i det 19. årh. var det også almindeligt i Sverige at det var en person, der var klædt ud som julebuk, der kom med gaverne til børnene i julen.

Hr. Blå i skikkelse som julebuk kommer med gaver til Per og Lotte i Pers og Lottes jul af Else Beskow

Til jul i Norge kan man "gå julebuk". Det betyder, at man går rundt til naboerne udklædt og får slik eller andet godt. Oprindeligt har man været klædt ud som julebukke. Traditionen minder meget om når man "går maske" på Ærø til Hellig Tre Koger.

Julestuerne i 1600- og 1700-tallet

Men julebukke var oprindeligt et mere uhyggeligt væsen end den hyggelig julepynt i halm og rødt bånd, som vi kender i dag.

I 1600- og 1700-tallet holdt man på gårdene i Skandinavien julestue i juledagene. Her spiste, drak og legede de unge på gårdene vilde, frække og uartige lege.

En ung mand fra en af gårdene i området klædte sig ud som en uhyggelig julebuk enten ved at tage et skind eller et lagen over sig og beklæde hovedet med et gedebukkehorn. Det gjaldt for julebukke at lave så meget ballade som muligt, ved at skubbe til møblerne, være grov og sige sjofelheder over til folk og kræve ind af mad og øl.

Julebukken skulle både være sjov og uhyggelig. Børnene var bange for julebukken, den var både farligt og spændende.

Julebukken er beskrevet af Ludvig Holberg i sin enakter "Julestuen" fra 1724. Tjeneren i stykket, skræmte børnene, fordi han var udklædt som julebuk med et hvidt lagen og to horn i panden,

Kirken og kongens forbud mod julestuer

Både kirken og kongen forsøgte at sætte en stopper for de utugtige og løsslupne julestuer.

Allerede i 1629 blev julestuerne forbudt af Kong Christian IV og i Dansk Lov 1683 forbød Christian V "[...] al forargelig legen om julen". Under kong Christian VI blev loven strammere formuleret. Han forbød i sin helligdagsforordning al slags fest på helligdage.

Vikingetiden og julebukken

Måske har julebukken rødder tilbage til Vikingetiden og Vikingernes jul. Jul eller Jól var den tid på året hvor vinterfesterne fandt sted i løbet af december og januar, fra vintersolhverv - 21. december - til dagene igen begyndte at blive lysere i slutningen af januar.

Ifølge historikeren Troels Troels-Lund (1840-1921) er julebukken en overlevering fra dyrkelsen af Thor, da julebukken undertiden var udstyret med en hammer. Troels Troels-Lundt mente dermed at julebukkens oprindelse er levn fra en gammel vikingeskik om at ofre en buk i julemåneden, som et symbol på tordenguden Thors bukke, for at få et godt år.

Siden 20xx har foreningen Nordic Animisme blandt andet i samarbejde med Nationalmuseet taget initiativ til på årets korteste dag den 21. december at lave julebukkeparade. Formålet er at forny vores moderne jul med inspiration fra den historiske nordisk tradition, hvor mørkets vilde væsner bringer lyste tilbage i årets mørkeste tid.

Paraden indeholder ikke kun julebukke med alle mulige mørke væsner. Julen var troldenes tid i gamle dage